

Boldog Anna¹

IDENTITÁSMEGŐRZÉS AZ AMERIKAI MAGYAR DIASZPÓRÁBAN – EGY ÖSZTÖNDÍJAS SZEMÉVEL

Abstract

The aim of the following article is to present the Kőrösi Csoma Sándor Program of the Hungarian government and to give a few insights into the lives of the Hungarian Americans. America is known as the home of one of the largest Hungarian communities abroad. Having existed for centuries, it is colorful and varied, consisting of both old refugees of wars and revolutions and children of Hungarian immigrant families already born in America. To try to preserve the identity of the current Hungarian American community and the developing generation, the Hungarian government sent young intellectuals from Hungary to help and serve these organizations around the country with organizational work, language teaching, cultural and administrative tasks. Having spent 9 months in Minnesota in 2013, in this article I summarize the everyday practices and challenges of Hungarian Americans and also present a specific Hungarian organization, the Minnesota Hungarians.

Keywords: *Hungarian diaspora, Hungarian Americans, identity preserving strategies, Kőrösi Csoma Sándor Program, Minnesota Hungarians*

Kulcsszavak: *magyar diaszpóra, amerikai magyarok, identitásmegőrzési stratégiák, Kőrösi Csoma Sándor Program, Minnesota Hungarians*

1. Bevezetés

A hungarológus feladata változatos és összetett: hivatásának rendkívül nagy és fontos része az, hogy a magyar kultúrát közvetítse külföldön, ugyanakkor nem szabad megfeledkeznünk azokról a magyarokról sem, akik valamilyen okból – legyen az magánéleti, szakmai vagy politikai – Magyarországon kívül élik életüket. Az ilyen magyarok „ki vannak téve” a körülöttük lévő új kultúrának, ami értelemszerűen nagy hatással lehet saját identitásukra, mindennapjaikra, életükre. Megtörténhet, hogy ebben az új közegben születik meg gyermekük is, akár egy idegen nemzetiségű apával vagy anyával, majd ebben a közegben nevelik fel őket. Nem tudhatják előre, hogyan alakul majd gyermekük identitása.

---

¹ Boldog Anna az ELTE hungarológia mesterképzésének végzett hallgatója, a Kőrösi Csoma Sándor Program 2013-as ösztöndíjasa; annaboldog@gmail.com

Ennek a körülbelül 3 millió Magyarországon kívül élő magyarnak külön erőfeszítést, kihívást jelent magyar identitásuk megtartása, hiszen közösségeiket, vasárnapi iskoláikat, templomaikat, cserkészcsapataikat általában önerőből, önkéntes alapon szervezik meg és tartják fent, mindennapi teendőiken felül. Éppen ezért hungarológusként és magyar mint idegen nyelv tanárként nekünk is nagy szerepet kell vállalnunk abban, hogy ezeknek a magyaroknak és leszármazottainak segítsünk identitásuk megőrzésében.

A jelenlegi magyar kormány is emellett az ügy mellett áll, ezért indította el 2013-ban a Kőrösi Csoma Sándor Programot, amelynek keretein belül magyar fiatalokat küldenek a külhoni magyarok közösségeibe, hogy ott különböző programokkal, kezdeményezésekkel erősítsék a tagok magyar identitását, illetve kutatásokat végezzenek. Ennek a programnak a keretében utaztam én is az Amerikai Egyesült Államok Minnesota államába, hogy ott a Minnesotai Magyarok Szervezetével dolgozzam együtt 6 hónapon át, további 3 hónapon keresztül pedig a Hungary Initiatives Foundation jóvoltából segíthettem a helyi magyarokat. A közösségben megismertem számos amerikai magyart, olyanokat, akiknek felmenői még a századforduló környékén vándoroltak ki, és olyanokat is, akik csak néhány éve kerültek ki az Államokba. Tanítottam magyar nyelvet másod-, harmadgenerációsoknak, foglalkoztam magyar, amerikai–magyar vagy éppen még bonyolultabb összetételű családok gyermekeivel és számos közösségi rendezvényen vettem részt szerte az országban.

Ebben az átfogó írásban azt kívánom bemutatni, hogyan élnek az amerikai magyarok, mik identitásuk megőrzésének főbb bástyái, és hogyan működik egy amerikai magyar közösség – jelen esetben az általam közelebbről ismert Minnesota Hungarians.

2. Identitásmegőrző stratégiák az amerikai magyar diaszpórában

Az amerikai diaszpóra évtizedek óta kedvelt kutatási területe a társadalomtudományokkal foglalkozóknak. Az elmúlt évek egyik megkerülhetetlen műve a Papp Z. Attila szerkesztésében megjelent *Beszédből világ* c. könyv (Papp Z. 2008.), amely átfogóan mutatja be az amerikai magyarok mindennapjait, a számukra fontos szervezeteket, közösségeket és az általuk gyakorolt identitásmegőrzési módszereket. Ezt a könyvet és saját tapasztalataimat alapul használva szeretném röviden bemutatni az amerikai magyarság identitástudatát és jellemző identitásmegőrzési stratégiáit.

Először is fontos kiemelni azt, hogy az amerikai magyar diaszpóra rendkívül összetett, tagjai különböző időpontokban, különböző okok által vezérelve, különböző eszméket képviselve, különböző elvárásokkal jutottak el az „Újvilágba”. Ebből kifolyólag közösségeik és szervezeteik, sőt, értékrendjük a mai napig igen változatos képet mutat. Ez okozza azt is – ami sajnos előbb-utóbb minden amerikai magyar tanulmányban elhangzik -, hogy rendkívül sok a nézeteltérés, a megoldatlan probléma, az egymás ellen munkálkodó szervezet. Közös érdekek alapján mégis sok tevékenyen működő egység tudott létrejönni az elmúlt évszázadban.

A közösségekre a legjellemzőbb, hogy azok egyházi (református, baptista stb.) vagy kulturális alapon, esetleg szakmai (pl. Amerikai Magyar Orvosok Egyesülete) vagy politikai jelleggel (pl. Magyar Emberi Jogi Alapítvány) jöttek létre. A mindennapi életben a legnagyobb szerepet az első kettő játssza, hiszen ezek azok a szerveződések, amelyek rendszeres közösségépítő, identitáserősítő programokkal, oktatási és kikapcsolódási lehetőségekkel várják a helyi magyarságot. Fontos megemlíteni, hogy a különböző közösségek különböző lehetőségekkel rendelkeznek: míg például New Brunswickban magyar ház és múzeum is a közösség rendelkezésre áll, vagy Cleveland-ben kiegyensúlyozott utánpótlást nevelő cserkészlet működik, addig például az én „állomáshelyemen”, a „Twin Cities”-ben (Minneapolis – St. Paul) sem vallási közösség, sem ingatlan nem segíti a munkát.

Általános probléma az amerikai magyarságban az utánpótlás kérdése. Mivel az Egyesült Államokba a kivándorlás egyre nehezebb, a generációkon keresztül történő asszimiláció pedig természetes, a magyarság fokozatosan fogy, az identitás megőrzése, az érdeklődés fenntartása egyre nehezebb. Problémát jelent a közösségeken belüli nemzedékváltás is: míg a fiatalokat nehéz rávenni, hogy eljárjanak a szervezetek ülésére, addig az idősek nehezen adják át a helyüket a következő generációnak.

Pozitív változást hozhat azonban az internetes lehetőségek megjelenése. A különböző közösségi oldalak (Facebook, MeetUp) segítségével több közösség tud hatékonyan kiépülni, kapcsolatot tartani egymással, és esetleg olyan magyarokat is megtalálhatnak vagy vehetnek rá a csatlakozásra, akik korábban nem voltak a csoport tagjai.

A nehézségek ellenére a magyar közösségek kitartóan próbálkoznak és anyagi javaikat és idejüket feláldozva dolgoznak saját és gyermekeik identitásának megőrzésén.

Mint már említettem, az Amerikai Egyesült Államokban a vallási, valamint a kulturális alapon működő közösségek a legjellemzőbbek. A vallásos közösségek tekintetében a legfontosabb kiemelni a magabiztos cserkészlet működtetését – amíg nem hallottam róla és nem láttam a saját szememmel, magam sem hittem volna, hogy egy ilyen határozott, céltudatos, sikeres közösségformáló erő tud működni az anyaországtól ilyen távol. A cserkészlet, bár egy erősen hierarchikus rendszer, de biztosítani képes azt, amit egy egyszerű közösségben, vegyes nemzetiségű családokban a gyermekek sokszor elveszítenek: a magabiztos magyar nyelvtudást és identitástudatot. Kritika is éri azonban a rendszert: mivel ahhoz csak magyar tudással rendelkezők csatlakozhatnak, ki vannak rekesztve azok a gyerekek, akiknek a szándéka meg lenne a tanulásra, de magyarul még nem, vagy nem olyan jól tudnak. Természetesen ez egyfajta biztosítéka annak, hogy a gyerekek egymás között csak a magyar nyelvet használják, és ne visszafele fejlődjenek, sok szülő mégis igazságtalannak érzi azt, hogy a csekélyebb tudással rendelkezők esélyt sem kapnak.

A kulturális közösségekre a nyitottság jellemző: ezek tulajdonképpen etnikai, vallási hovatartozásra, valamint korra való tekintet nélkül várnak minden magyar kultúra iránt érdeklődőt. Ezek a közösségek – bizonyos egyházakhoz, pl. a református egyházhoz hasonlóan – egyfajta „kulturális menedzseri” szerepet töltenek be: jellemző a közös evés, ivás, a táncos-zenés összejövetelek, a népdalkörök, táncházak, a gyereklukok, a

piknikek, a kirándulások. Lehetőség szerint „utazó” kulturális programokat, pl. néptánc fellépéseket, irodalmi esteket is elhoznak az érdeklődőknek, és az ünnepeket (nemzeti ünnepek, karácsony, anyák napja) is igyekeznek együtt tölteni.

Az amerikai magyar közösségek identitásmegőrzési stratégiáiról írva elengedhetetlen megemlíteni a vasárnapi iskolákat és a magyar iskolákat. Ezeknek az iskoláknak a legfőbb célja a nyelvtudás megteremtése és magyarságismereti tudnivalók átadása, de azt gondolom, hogy szerepük azért is kimagaslóan fontos, mert egy rendszeres találkozási lehetőséget biztosít mind a gyerekeknek, mind a szülőknek: míg a gyerekek egy magyar nyelvű közösségben tanulnak és játszanak, addig a szülőknek lehetőségük van megosztani egymással a magyarságuk megtartásával kapcsolatos élményeiket, kudarcaikat és saját nevelési praktikáikat is. A magyar iskolák azonban kivétel nélkül nehézségekkel is küzdenek. Gondot okozhat a gyerekek nyelvtudásának különbözősége, változatos életkora, de az is, hogy a tanárok nem képzett pedagógusok, hanem „csak” lelkes önkéntesek.

A magyar iskolákban felmerülő problémákra a pedagógusok által rendezett konferenciák jelenthetik a megoldást. Szükség van ugyanis egy olyan fórumra, ahol a szakmai képzettséggel nem rendelkezők képzett tanároktól, magyartanároktól kaphatnak segítséget és útmutatást arra nézve, milyen módszerekkel kell a származásnyelvi gyerekeket oktatni, hogyan kell a differenciálást megoldani a különböző összetételű csoportokban, és hogyan segíthetnek a két- vagy többnyelvű gyerekeken a családon belül.

A származásnyelvi gyerekeket segíti még a Balassi Intézet *Balassi-füzetek* című kiadványsorozata, amelyekben olyan játékos feladatok találhatóak, amik a szókincsfejlesztésre, az íráskészség és helyesírás fejlesztésére irányulnak, és igyekeznek magyarságismeretet és pragmatikai ismereteket is csempészni a leckékbe.

3. Egy szervezet közelebről: a Minnesota Hungarians

Az Egyesült Államok magyarjai annak idején legfőképpen Ohio államban, valamint a keleti (New Jersey, New York, manapság Florida) és a nyugati parton (Los Angeles, San Francisco) telepedtek le. Persze ez nem jelenti azt, hogy máshol ne lennének jelen: jelentős közösség működik például Minnesota államban is, ahol a Kőrösi Csoma Program keretein belül én is eltöltöttem 9 hónapot.

A közel 100 éves múltra visszatekintő Minnesota Hungarians egy „klasszikus” amerikai magyar szervezet. A század elején alapították magyar bevándorlók, örökségüket pedig azóta is sikerült továbbvinni. A közösség összetétele változatos: vannak olyanok, akik még a századfordulón kivándorolt magyarok leszármazottai, vannak ötvenhatosok, vagy a rendszerváltásig kivándoroltak, de jelentős számban veszik ki részüket az olyan fiatalok is, akik a 2000-es években a továbbtanulás vagy munkavállalás miatt érkeztek az országba. Az utóbbi időben erre az utóbbi csoportra helyeződik a legnagyobb hangsúly, hiszen ők azok, akiknek gyermekei most néznek szembe a kettős identitás kérdésével – most tanulják a nyelve(ke)t, most teszik első kalandozásaikat a magyarság felé.

A Minnesota Hungarians egy kulturális szervezet, tagja lehet tehát bárki, aki magyarnak érzi magát vagy érdeklődik a magyar kultúra iránt – vallási, etnikai hovatartozástól függetlenül. Programjaik skálája a legtöbb szervezetéhez hasonló: nagy szerepe van a nemzeti ünnepek, a karácsony, az anyák napja közös ünneplésének, a magyar piknikeknek és batyus báloknak, a táncházaknak.

Az utóbbi tíz év nagy eredménye a havi egyszeri *Gyereklub* bevezetése, amely ideális lehetőséget biztosít a gyerekeknek arra, hogy magyar közösségben, magyar származású gyerekekkel, a magyar hagyományokkal ismerkedve játszanak együtt. Mivel ez azonban nem elég ahhoz, hogy magabiztos, következetes magyartudás alakuljon ki bennük, egy éve, a Hungary Initiatives Foundation támogatásával elindult a MISI, azaz a Minnesotai Magyar Iskola is, ahol a gyerekek csoportokba rendezve, hétről hétre, irányítottan tanulhatnak magyarul. Ugyanennek a támogatásnak a keretein belül azonban nem csak a gyerekek, hanem a felnőttek is kipróbálhatják magukat, igény szerint ugyanis felnőtt magyar nyelvórák is indulnak azoknak, akiknek sosem volt lehetőségük megismerkedni anyanyelvükkel, akik már elfelejtették azt, vagy akik soha nem is beszélték, de érdeklődnek iránta.

Az utóbbi hónapok fontos kezdeményezése még a cserkészettel való kísérletezés. Bár mint már említettem, a militáris alapokra épülő, bizonyos szempontból „kirekesztő” foglalkozások nem mindenkinek szimpatikusak az amerikai magyarok körében, mégis ez tűnik a legbiztosabb megoldásnak a gyerekek identitásának és nyelvtudásának kialakításában és megőrzésében. Sok szülő – legyen akár buddhista vallású – véleménye az, hogy még a vallásos megközelítés felett is hajlandók szemet hunyni, csak gyermekük egy következetesen magyarul beszélő közösségben tölthessen időt, vele hasonló korúakkal.

A Minnesota Hungarians a közösségen belüli tevékenységek szervezésén túl az amerikaiakhoz is próbál szólni. Rendszeres résztvevője a város kulturális rendezvényeinek (pl. Euro-American Celebration, Festival of Nations, Nemzetközi Filmfesztivál), a különböző európai napoknak vagy nemzetiségi ünnepeknek. Az utóbbi évben tiszteletbeli konzulátus is létesült a Twin Cities-ben, így Magyarország képviselője hivatalos formát is öltött.

A szervezet nehézségei hasonlóak Amerika többi szervezetéhez: a generációk között húzódó ellentétek, a programszervezésben nagy nehézséget jelentő óriási távolságok, az eltérő igények és az, hogy a tagoknak önkéntesen, saját pénzüket és idejüket feláldozva kell a közösségért tevékenykedni, sok akadályt gördítenek a hatékony identitásmegőrzés elé. A közösségnek ráadásul nincs saját ingatlana, ami azt jelenti, hogy az ideális helyszín megtalálása és bérlése is további szervezőmunkát és anyagi ráfordítást igényel.

A nehézségek ellenére számomra mégis teljesen pozitív élményt jelentett a közösségben töltött kilenc hónap. Örömmel tapasztaltam az amerikaiak érdeklődését kultúránk felé akár a nemzetközi rendezvények alkalmával, akár civilként, akár a nyelvórákon, amire több esetben még helyiek is eljártak. Feltöltöttek az időségekkel való találkozások, lenyűgöző történeteik életükről ugyanis mindig inspirálóan hatottak; de legalább ennyire inspiráltak a gyerekek is, akikben minden megvan ahhoz, hogy egészséges, nyitott, érdeklődő, elfogadó kettős identitású felnőttekké váljanak. Öröm volt színt és új

lendületet vinni a közösségekbe: a többi ösztöndíjossal együtt bármerre jártunk, nagy, de boldog és elégedett port tudtunk kavarni.

4. Egy átutazó benyomásai

Az amerikai magyar diaszpóra élete nyilvánvalóan teljesen más attól függően, hogy az ember évtizedek óta a részét alkotja, hogy pár éve él az országban, vagy hogy csak átmenetileg, kívülállóként, egy megszabott küldetéssel érkezik oda. Azt viszont ennek a viszonylag nagy és jelentős közösségnek a tagjairól mesélve szükségesnek érzem elmondani, ami a 9 hónap során lecsapódott bennem, mert úgy gondolom, sokkal nagyobb nyilvánosságot kellene kapnia annak, amilyen az amerikai magyar diaszpóra.

Mint ahogy azt már az elején említettem, és rajtam kívül is sokan bevallották, „a magyar külföldön is magyar marad”. Erről az érzékeny témáról beszélve is szükséges önkritikusnak maradnunk és őszintén beismernünk, hogy a magyar közösségek sajnos hemzsegnak a konfliktusoktól, az átívelhetetlen nézeteltérésektől, hogy nehezen megy a kompromisszumok megkötése és az összetartás – ahogy már mások is mondták, ha hat magyar van egy településen, mindjárt nyolc szervezetet alapítanak.

Elengedhetetlen azonban elmondani azt is – és legyen ez a fontosabb –, hogy még így is rengeteg olyan ember van, aki határtalan büszkeségre ad okot, akinek magyarságtudatáról, elhivatottságáról, kitartásáról példát vehetne bármelyikünk. A jelenleg működő magyar szervezetek nagyrészt önkéntes alapon, a tagok adományaiból maradhatnak fent, áldozatos önkéntes munkának köszönhetően. Nem a „gazdag amerikaiakról” van itt szó, akik – magyar szemszögből nézve – „meg sem érzik” ezt a kiadást, akiknek cserébe milyen könnyű élete van, „úgy kell nekik, ha kimentek”. Ezek az önkéntesek a mindennapi munkájuk, a mára talán többnyelvű, többkultúrájú családjuk, a más szervezetekben való részvételük, a mindennapi kiadásaik mellett fordítanak pénzt és időt arra, hogy minden kívülről érkező hatás ellenére magyarul beszéljenek egymás között, magyarul beszéljenek gyermekeikhez, unokáikhoz, rendezvényeket szervezzenek és nagyobb szintéren is képviseljék érdekeiket. Töretlenül tanítják gyermekeiknek az *Anyám tyúkját*, a Balatont, Mátyás királyt, tematikus táborokat hoznak létre, népdalköröket, irodalmi köröket kezdenek, vagy néptáncsoportokat alkotnak olyan tanárok vezetésével, akik talán csak videofelvételeken találkoztak magyar néptáncsal.

A kintlét alatt többször felmerült bennem – sőt, a többi ösztöndíjossal együtt *bennünk* – a kérdés, hogy kinek az identitásáról is van most szó? Az övékével jöttem foglalkozni, mindeközben mégis a sajátom erősödött meg... Olyan dolgokat láttam és tanultam a gyökereinkhez, hagyományainkhoz való hűségről, az alázatról és kitartásról, a „valamit-nagyon-akarásról”, amire máshol nem lett volna példa, amiért örökre hálás leszek az amerikai magyaroknak, és amit egyszer az életben minden magyarnak meg kellene tapasztalnia – magyar tanulságos.